

Υποομάδα εργασίας (6^η ομάδα) ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ. για την Ειδική Αγωγή & Εκπαίδευση, στα πλαίσια του 12^{ου} Εκπαιδευτικού Συνεδρίου της Ο.Λ.Μ.Ε.

Θέμα υποομάδας: Το εκπαιδευτικό έργο στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, σε συνάρτηση με τις συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών

Συντονιστής: Σπυρίδων Κανελλόπουλος (ΠΕ 03, ταμίας Δ.Σ. ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ. της Ο.Λ.Μ.Ε)

Μέλη: Αφουξενίδης Δημήτριος (ΠΕ 03), Βασιλείου Ηλίας (ΠΕ 02), Γκουντή Παναγιώτα (ΠΕ 06), Κανελλόπουλος Θεόδωρος (ΠΕ 03), Κατσωνόπουλος Θεόδωρος (ΠΕ 11), Λιάπη Ευαγγελία (ΠΕ 02), Παναγιωτοπούλου Γεωργία (ΠΕ 04.01), Σιδηροπούλου Μαρία (ΠΕ 14.04), Σταμάτης Παναγιώτης (ΠΕ 10), Τζανετάκος Νικόλαος (ΠΕ 11)

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η **Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση** (ΕΑΕ) αποτελεί ένα αυτοτελές αλλά αναπόσπαστο κομμάτι της υποχρεωτικής, ενιαίας και δωρεάν Δημόσιας Παιδείας, με κοινά αλλά και διαφοροποιημένα χαρακτηριστικά, που την καθιστούν πολύ ευαίσθητη δομή. Ορίζεται ως «το σύνολο των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών στους μαθητές με αναπηρία και διαπιστωμένες εκπαιδευτικές ανάγκες ή στους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες» (ν. 3699/2008). Μέσω της ΕΑΕ η πολιτεία δεσμεύεται να εξυπηρετεί το συνταγματικό δικαίωμα των πολιτών με αναπηρία και διαπιστωμένες εκπαιδευτικές ανάγκες, για ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες πλήρους συμμετοχής στην παιδαγωγική διαδικασία και τη μόρφωση, συνεισφοράς στην κοινωνία, επαγγελματικής ένταξης, οικονομικής αυτάρκειας και ανεξάρτητης διαβίωσης.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, **το ιατροκεντρικό μοντέλο άρχισε να αμφισβητείται από τους ανάπηρους και τις οργανώσεις τους**. Αρχίζει λοιπόν να αναπτύσσεται το **κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας**, που υποστηρίζει ότι η αναπηρία συνιστά κοινωνική κατασκευή και προϊόν κοινωνικών πρακτικών απομόνωσης και αποκλεισμού.

Η ΕΑΕ συνεισφέρει στην αναγνώριση της αναπηρίας ως κοινωνικού και πολιτικού φαινομένου καθώς και ως αυταπόδεικτης παραμέτρου της ανθρώπινης ύπαρξης. Η ΕΑΕ συμβάλλει στην αποτροπή του υποβιβασμού των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία σε πολλαπλές εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να τυγχάνει ισότιμης αντιμετώπισης από την πλευρά της Πολιτείας. **Κύριος σκοπός** της ΕΑΕ είναι η αξιολόγηση και αποτύπωση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών, η συστηματική παιδαγωγική παρέμβαση και η ανάπτυξη των δεξιοτήτων και της προσωπικότητας τους συνολικά, κατά τέτοιον τρόπο ώστε να καταστούν ικανοί για αυτόνομη συμμετοχή στην οικογενειακή, σχολική, επαγγελματική, κοινωνική και πολιτισμική ζωή. **Το κυριότερο μέλημα** της ΕΑΕ είναι η κοινωνική και σχολική αλληλοαποδοχή, η αρμονική συμβίωση με το ευρύτερο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον, η αίσθηση του ανήκειν, η ισότιμη συνεισφορά και η διασφάλιση της πλήρους προσβασιμότητας των μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, σε όλα τα παρεχόμενα αγαθά και υπηρεσίες. Απώτερος στόχος παραμένει, η επαγγελματική και κοινωνική ένταξη των μαθητών με ΕΕΑ και αναπηρίες ή με άλλα λόγια η ένταξη στο κοινωνικό σύνολο. Κάτι τέτοιο ξεκινά από την κοινωνικοποίηση και την εκπαίδευση του μαθητή στο σχολείο. Είναι σίγουρο εξάλλου, ότι: **μόνο αν τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες γίνουν αποδεκτά στο χώρο του σχολείου, θα γίνουν στο μέλλον αποδεκτά στο ευρύτερο περιβάλλον τους και στο χώρο της εργασίας τους**. Η συμπεριφορά λοιπόν των εκπαιδευτικών όπως και των γονέων, απέναντι στα άτομα με ειδικές ανάγκες έχει για τα άτομα αυτά μεγάλη σημασία¹.

Η ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κοινωνία «προϋποθέτει την παροχή ενσωματωμένων εμπειριών κοινωνικοποίησης»². Όπως υποστηρίζει η Πολυχρονοπούλου, η

¹ Hass, W. (1984). «The conceptual significance of developmental disabilities», in Gollin, E.: *Malformations of development: biological and psychological sources and consequences*, Academic Press, Orlando, Florida, 27-67.

² Black, R., Langone, J. (1997). «Social awareness and transition to employment for adolescents with mental retardation», *Remedial and Special education*, 1997, 18, 214-229.

ενσωμάτωση στο χώρο του συνηθισμένου σχολείου «αποτελεί το πρώτο στάδιο για την πρόσβαση και την ισότιμη συμμετοχή σε όλες τις δραστηριότητες της κοινωνικής ζωής»³.

Οι επιπτώσεις που συνεπάγεται η εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής της ένταξης και της συνεκπαίδευσης σε ότι αφορά το θεσμικό πλαίσιο και τους τρόπους με τους οποίους εφαρμόζονται οι εκπαιδευτικοί θεσμοί, είναι αντικείμενο μελέτης μέχρι σήμερα. Το ζητούμενο είναι να σχεδιαστούν και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις εκείνες που θα κάνουν αποτελεσματική την εφαρμογή τους. Ελλοχεύει ο κίνδυνος το «κανονικό σχολείο» να αποτελέσει πηγή δυσκολιών, αφού ακατάλληλες μέθοδοι διδασκαλίας και ακατάλληλο αναλυτικό πρόγραμμα, μπορεί να οδηγήσουν σε μια σειρά σχολικών προβλημάτων, δίχως να μπορούν να αντιμετωπιστούν οι υπάρχουσες δυσκολίες των παιδιών. Αν συνυπολογίσουμε και πιθανούς χειρισμούς χωρίς ευαισθησία και το ανταγωνιστικό σχολικό περιβάλλον, τότε οι δυσκολίες των μαθητών μεγεθύνονται.

Στους **μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ)** συγκαταλέγονται όσοι παρουσιάζουν: νοητική αναπηρία, αισθητηριακές αναπηρίες όρασης, αισθητηριακές αναπηρίες ακοής, κινητικές αναπηρίες, χρόνια μη ιάσιμα νοσήματα, διαταραχές ομιλίας και λόγου, ειδικές μαθησιακές δυσκολίες (π.χ. δυσλεξία, δυσαριθμησία κ.λ.π.), σύνδρομο ελλειμματικής προσοχής με ή χωρίς υπερκινητικότητα, διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές, ψυχικές διαταραχές, πολλαπλές αναπηρίες, σύνθετες γνωστικές-συναισθηματικές-κοινωνικές δυσκολίες, καθώς και άτομα με παραβατική συμπεριφορά λόγω κακοποίησης, γονεϊκής παραμέλησης και εγκατάλειψης ή λόγω ενδοοικογενειακής βίας. Σε γενικές γραμμές, μαθητές με αναπηρία και ΕΕΑ θεωρούνται όσοι, για ολόκληρη ή ορισμένη περίοδο της σχολικής ζωής, εμφανίζουν σημαντικές δυσκολίες μάθησης εξαιτίας γνωστικών, αισθητηριακών, νοητικών, αναπτυξιακών προβλημάτων ή ψυχικών και νευροψυχικών διαταραχών που επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τη διαδικασία σχολικής ένταξης, προσαρμογής και μάθησης.

Η **φοίτηση** των μαθητών με αναπηρία ή/και ΕΕΑ συντελείται σε αυτοτελείς *Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ)* ή σε γενικά σχολεία με ειδικά οργανωμένα και κατάλληλα στελεχωμένα *Τμήματα Ένταξης (ΤΕ)* ή με *παράλληλη στήριξη*. Επιπλέον, είναι δυνατή η στήριξη των μαθητών από *Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό (ΕΒΠ)*, σε περίπτωση μη αυτοεξυπηρετούμενων ατόμων.

Ως **ΣΜΕΑΕ** ορίζονται τα νηπιαγωγεία ΕΑΕ και τμήματα πρώιμης παρέμβασης που λειτουργούν εντός των νηπιαγωγείων ΕΑΕ (για μαθητές μέχρι το 7^ο έτος της ηλικίας τους), τα δημοτικά σχολεία ΕΑΕ (για μαθητές μέχρι το 14^ο έτος της ηλικίας τους), τα Γυμνάσια ΕΑΕ, τα Λύκεια ΕΑΕ, τα ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ.Λ.⁴ και τα Ε.Ε.Ε.ΕΚ.⁵ Στις ΣΜΑΕ εφαρμόζονται ειδικά προσαρμοσμένα αναλυτικά και διδακτικά προγράμματα, προγράμματα πρώιμης παρέμβασης, δραστηριότητες προεπαγγελματικής εκπαίδευσης καθώς και μαθήματα τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Με βάση το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, στις ΣΜΕΑΕ σχεδιάζεται και υλοποιείται **εξατομικευμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης (Ε.Π.Ε.)** για όλους τους φοιτούντες. Για τον κάθε τύπο σχολείου, δεν υπάρχει αποσαφηνισμένο θεσμικό πλαίσιο για το προφίλ των μαθητών που θα εκπαιδεύουν. Το ΚΕ.Δ.Δ.Υ.⁶ γνωματεύει κατά περίπτωση για τον τύπο του ειδικού σχολείου που αρμόζει να φοιτήσει ο κάθε μαθητής με ΕΕΑ ή/και αναπηρίες.

Τα ΕΝΕΕΓΥΛ και τα ΕΕΕΕΚ, παρέχουν επαγγελματική εκπαίδευση. Περισσότερα γι' αυτές τις ΣΜΕΑΕ θα αναφερθούν στη συνέχεια.

³ Πολυχρονοπούλου, Σ. (1999). *Η εκπαιδευτική και κοινωνική πολιτική του Υπ. Παιδείας για την παροχή υπηρεσιών ειδικής αγωγής σε παιδιά με ειδικές ανάγκες. Προτάσεις για την Εφαρμογή της Σχολικής Ενσωμάτωσης*, Νέα Παιδεία.

⁴ Ενιαία Ειδικά Επαγγελματικά Γυμνάσια-Λύκεια.

⁵ Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Ιδρυτικός νόμος, 2817/2000.

⁶ Κέντρα Διαφοροδιάγνωσης Διάγνωσης και Υποστήριξης.

B. ΒΑΣΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΑΕ

1. Οι ελλείψεις σε προσωπικό (Διδακτικό προσωπικό, ΕΕΠ⁷, ΕΒΠ⁸)

Για το σύνολο των σχολείων της χώρας, στην αρχή κάθε χρονιάς, υπάρχει το πρόβλημα κάλυψης των κενών θέσεων με το κατάλληλο προσωπικό. Το αυτονόητο, δηλαδή, με τον αγιασμό του σχολείου όλοι οι εκπαιδευτικοί να είναι στις θέσεις τους, δεν εννοείται. Το πρόβλημα τα τελευταία οκτώ μνημονιακά χρόνια έχει διογκωθεί, αφού έχουν να γίνουν διορισμοί από το 2010!

Στην ΕΑΕ, η κατάσταση αυτή είναι εντονότερη, αφού ουδέποτε έχουν γίνει μόνιμοι διορισμοί παρά περιορισμένες μόνον μεταθέσεις μονίμων. Αρκεί να αναφερθεί, πως για το τρέχον σχολικό έτος (2017-2018), **οι αναπληρωτές στο σύνολο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι περίπου 7.500.**

Από αυτό τον πληθυσμό, στην ΕΑΕ που είναι ένα μικρό υποσύνολο, **οι αναπληρωτές ΕΑΕ είναι περίπου 3.000!** Δηλαδή, **το 40% των αναπληρωτών προσλαμβάνεται στην ΕΑΕ.**⁹ Στις περισσότερες ΣΜΕΑΕ της δευτεροβάθμιας, οι αναπληρωτές είναι άνω του 80%, ενώ υπάρχουν ΣΜΕΑΕ που **λειτουργούν αποκλειστικά με αναπληρωτές**, αν εξαιρεθεί ο Διευθυντής. Αξιοσημείωτο είναι δε, ότι πλέον σχεδόν όλοι οι αναπληρωτές στην ΕΑΕ προσλαμβάνονται από προγράμματα ΕΣΠΑ, ενώ δεν δίδεται το προβλεπόμενο ποσοστό από τον κρατικό προϋπολογισμό για προσλήψεις.

Οι επιπτώσεις που έχει η υποστελέχωση των ΣΜΕΑΕ, δημιουργεί προβλήματα που δεν παρατηρούνται στις άλλες δομές δημόσιας εκπαίδευσης. Με την έναρξη του σχολικού έτους, και αφού λείπουν οι αναπληρωτές, οι μαθητές προσέρχονται στο σχολείο και διαπιστώνουν, μαζί με τους γονείς τους, την τραγική πραγματικότητα. Η έλλειψη προσωπικού, **δημιουργεί στους γονείς ανασφάλεια για την σωματική ακεραιότητα των παιδιών τους**¹⁰, ενώ οι παρόντες εκπαιδευτικοί, περιμένοντας την κάλυψη των κενών, **καλούνται να διαχειριστούν δυσανάλογο μαθητικό πληθυσμό** σε σχέση με τις δυνάμεις τους.

Επίσης, δεν μπορεί να γίνει ο **προβλεπόμενος ετήσιος προγραμματισμός** του ειδικού σχολείου όπως: οι αναθέσεις μαθημάτων, η σύνταξη προγράμματος, η δημιουργία εξατομικευμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης (ΕΠΕ) κλπ.

2. Όταν γίνουν οι προσλήψεις των αναπληρωτών

Στις ΣΜΕΑΕ, πολύ περισσότερο από τις άλλες δομές εκπαίδευσης, **πρέπει οι μαθητές να έχουν ένα σταθερό σημείο αναφοράς.** Το συναισθηματικό δέσιμο και η ασφάλεια που νιώθουν τα παιδιά με ειδικές ανάγκες με τους γνώριμους παιδαγωγούς τους, γεγονός που συνεισφέρει μέγιστα στην εκπαιδευτική διαδικασία, σίγουρα δεν ευνοούνται από τις ελαστικές σχέσεις εργασίας που επιβάλλονται από τον τρόπο πρόσληψης των καθηγητών. Έτσι, κάθε νέα σχολική χρονιά, τα παιδιά καλούνται να εξοικειωθούν με νέους καθηγητές, ΕΒΠ και ΕΕΠ, βάρος δυσανάλογα μεγάλο σε σχέση με τις ήδη μεγάλες προϋπάρχουσες δυσκολίες.

Είναι αντιεπισημονικό, μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, με έμφαση τους μαθητές με διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές (αυτισμό), να υπόκεινται κάθε χρόνο ή ακόμα και μέσα στη χρονιά σε συνεχείς εναλλαγές προσώπων. Προτάσεις – εισηγήσεις επιστημονικών φορέων, όπως της ΕΝ.Ε.Λ.Ε.Α.¹¹ προς το υπουργείο, για **ενισχυμένη μοριοδότηση της πρώτης προτίμησης του αναπληρωτή, εφόσον αυτή συμπίπτει με την προηγούμενη υπηρεσία του, κατά τη νόρμα της μοριοδότησης της πρώτης προτίμησης των μεταθέσεων των μονίμων**, έχει αναγνωριστεί ως καλή ιδέα προκειμένου να μην αλλάζουν κάθε χρόνο σχολεία οι αναπληρωτές και έτσι να **εξασφαλίζεται η συνέχεια του παιδαγωγικού έργου** για τα παιδιά που είχαν κατά το προηγούμενο σχολικό έτος, αλλά τίποτε ως τώρα δεν έχει υλοποιηθεί προς την κατεύθυνση αυτή.

⁷ Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό.

⁸ Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό.

⁹ Έγγραφο του ΥΠ.Π.Ε.Θ. 49441/Ε1/26-3-2018 «Απάντηση σε επιστολή της ΕΝ.Ε.Λ.Ε.Α.»

¹⁰ Οι απρόβλεπτες συμπεριφορές μαθητών, θέτουν σε κίνδυνο τη σωματική ακεραιότητα άλλων μαθητών και του προσωπικού.

¹¹ Ένωση Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ειδικής Αγωγής

3. Τα προσόντα για την πρόσληψη αναπληρωτών ΕΑΕ

Η διαρκής αλλαγή των ζητούμενων προσόντων για να συνταχθούν οι πίνακες των αναπληρωτών, δεν εξασφαλίζει σιγουριά στους υποψηφίους. Έτσι, αρχίζει το ψυχοφθόρο και ακριβό «κυνήγι» σεμιναρίων, μεταπτυχιακών, διδακτορικών, που όμως δεν εξασφαλίζουν την πολυπόθητη καλή σειρά για διορισμό.

Ο Ν.3699/08, όριζε σε φθίνουσα σειρά τα προσόντα πρόσληψης. Ξεκινώντας απ' τα διδακτορικά, ακολουθούσαν τα μεταπτυχιακά, κατόπιν η προϋπηρεσία κλπ.

Ο Ν. 4186/13, μοριοδοτούσε τα προσόντα χωρίς να κατατάσσει τα προσόντα σε φθίνουσα σειρά, όπως ο Ν. 3699/08.

Σήμερα, ισχύει η λογική **κύριου και επικουρικού πίνακα** σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο άρθρο 48 του ν.4415/16.

Η ανυπαρξία των ανάλογων προσόντων από μόνιμους εκπαιδευτικούς, ειδικά της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης¹², που παρόλα αυτά υπηρετούν σε δομές ειδικής αγωγής, δείχνει πόσο σοβαρά αντιμετωπίζεται η ΕΑΕ και γενικότερα η αναπηρία, από τις εκάστοτε κυβερνήσεις. Ακόμα και αυτά τα ΠΕΚ (τα οποία με το νέο ν/σ για τις δομές της εκπαίδευσης, καταργούνται) με το μεγάλο δίκτυό τους στη χώρα, αν και υπήρχαν σχετικές εισηγήσεις από επιστημονικούς φορείς, ουδέποτε χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου να γίνουν ολοκληρωμένες επιμορφώσεις ετήσιες ή διετείς για εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας σε θέματα ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης. Αντ' αυτού, **το Ι.Ε.Π. (που είναι Ν.Π.Ι.Δ.), ανέλαβε ρόλο επιμορφωτικού φορέα (με «σεμινάρια» 1-2 ημερών συνήθως), μέσω προγραμμάτων ΕΣΠΑ!**

Από τα παραπάνω, είναι φανερό ότι η **κυβέρνηση απλώς διαχειρίζεται το μόνιμο προσωπικό και καλύπτει τύποις τα υπάρχοντα κενά χωρίς να ενδιαφέρεται για την ποιότητα του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου.**

4. Οι χρονοβόρες διαδικασίες διάγνωσης

Υπάρχουν μαθητές που **δεν φοιτούν σε δομές ΕΑΕ, ενώ έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.** Αρμοδιότητα για τη διάγνωση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών, έχουν τα ΚΕΔΔΥ. Οι χρονοβόρες διαδικασίες διάγνωσης από τα ΚΕΔΔΥ, λόγω της υποστελέχωσής τους, δημιουργούν, ειδικά στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, σ' αυτούς τους μαθητές προβλήματα παρακολούθησης του σχολείου και αποσυντονίζουν την εκπαιδευτική διαδικασία, πολύ περισσότερο όταν οι εκπαιδευτικοί της τάξης δεν έχουν στοιχειωδώς εκπαιδευθεί για την ειδική αγωγή και εκπαίδευση. Το σχέδιο νόμου για τις δομές της εκπαίδευσης, συντηρεί την Ε.Δ.Ε.Α.Υ.¹³, καταργεί τα ΚΕΔΔΥ και ιδρύει τα Κ.Ε.Σ.Υ.¹⁴, τα οποία εμφανίζονται ως δομές που συγκεντρώνουν ποικίλες και διάφορες αρμοδιότητες, συγκριτικά με τα ΚΕΔΔΥ, καθιστώντας τες μη λειτουργικές.

Οι **ΕΔΕΑΥ λειτουργούν σε κάθε σχολική μονάδα** με πρώτη αρμοδιότητα να: *«Διενεργούν αξιολογήσεις του είδους των δυσκολιών και των πιθανών εκπαιδευτικών, ψυχοκοινωνικών και άλλων φραγμών στη μάθηση που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένοι μαθητές και προτείνουν την παραπομπή στα Κ.Ε.Σ.Υ. των μαθητών για τους οποίους, ύστερα από την υποστήριξη στο σχολείο τους και την εφαρμογή βραχυχρόνιου προγράμματος παρέμβασης, κρίνεται ότι απαιτείται η έκδοση αξιολογικής έκθεσης - γνωμάτευσης. Για την παραπομπή των μαθητών απαιτείται καταρχήν η αίτηση των γονέων ή κηδεμόνων και η τεκμηριωμένη εισήγηση του συλλόγου διδασκόντων, από την οποία προκύπτει ότι έγιναν όλες οι αναγκαίες υποστηρικτικές παρεμβάσεις από τη σχολική μονάδα του μαθητή και την Ε.Δ.Ε.Α.Υ. και εκτίθενται τα αποτελέσματα των παρεμβάσεων αυτών».*

Με λίγα λόγια, και αφού **δεν προβλέπεται η αναγκαία στελέχωση των ΚΕΣΥ**, το βάρος για μια πρώτη αξιολόγηση των μαθητών, θα το αναλάβει το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου. Στη συνέχεια, αν αποτύχουν οι προσπάθειες του σχολείου, τότε ο μαθητής παραπέμπεται για έκδοση

¹² Το άρθρο 3 του ν.2817/00, περί μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας δεν εφαρμόστηκε για τη δευτεροβάθμια.

¹³ Επιτροπή Διεπιστημονικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης.

¹⁴ Κέντρα Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης.

αξιολογικής έκθεσης-γνωμάτευσης στο ΚΕΣΥ. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι: **Η παραπομπή στο ΚΕΣΥ δεν θα γίνει ποτέ, αν δεν το θέλει ο γονέας!**

Αν το ν/σ γίνει νόμος του κράτους, τα ΚΕΣΥ θα έχουν τις αρμοδιότητες των ΚΕ.Δ.Δ.Υ., των Σ.Σ.Ν., των ΚΕ.ΣΥ.Π. και των ΓΡΑ.Σ.Ε.Π.

Το αυτονόητο της στελέχωσης των ΚΕΔΔΥ με το αναγκαίο προσωπικό δεν φαίνεται να εκπληρώνεται ούτε με την ίδρυση των ΚΕΣΥ.

5. Ο ν. 4368/16 και η πρόθεση για κατάργηση (;) των Τμημάτων Ένταξης

Αξίζει να σημειωθεί, ότι τα τελευταία χρόνια έχουν σταματήσει να ιδρύονται τμήματα ένταξης (Τ.Ε.) στα γενικά σχολεία. Ο νόμος 4368/16 (ΦΕΚ Α' 21/21-2-2016) με τίτλο «*Μέτρα για την επιτάχυνση του κυβερνητικού έργου και άλλες διατάξεις*», αναφέρει στην παράγραφο 5, άρθρο 82: «*Ο εκπαιδευτικός του Τ.Ε. υποστηρίζει τους μαθητές εντός του περιβάλλοντος της τάξης τους...*» και καταλήγει: «*Η υποστήριξη σε ιδιαίτερο χώρο υλοποιείται εφόσον το επιβάλλουν οι ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών*».

Από τα παραπάνω, είναι φανερό ότι αντί να έχουμε ενίσχυση του υποστηρικτικού χαρακτήρα των ΤΕ, έχουμε την μετατροπή τους σε παράλληλη στήριξη, κάτι που δημιουργεί προβλήματα στη σχολική τάξη και πρόσθετες δυσκολίες.¹⁵

Προβλήματα υπήρχαν όμως στα ΤΕ σε Γυμνάσια και Λύκεια και πριν την ψήφιση του νόμου 4368/16. Το σχολικό έτος 2014-2015, σύμφωνα με στοιχεία του my school, λειτούργησαν σε όλη την επικράτεια **1.870 τμήματα ένταξης (Τ.Ε.) στα δημοτικά σχολεία**. Το ίδιο σχολικό έτος **στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση λειτούργησαν 278 ΤΕ**¹⁶. Με μια αναγωγή σε ποσοστά επί τοις εκατό, τα ΤΕ της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούσαν μόλις το 7,7% του συνόλου των δομών, έναντι του 93,3% των δομών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό σημαίνει, ότι κάτω από το 10% των μαθητών που έλαβαν υπηρεσίες παρέμβασης στο δημοτικό σχολείο μέσα από ΤΕ, έλαβαν κάποια βοήθεια και στο υπόλοιπο μισό της μαθητικής τους πορείας και μάλιστα για δυσκολίες που χαρακτηρίζονται ως μια «*επίμονη κατάσταση*» (British Dyslexia Association 2006)

Σημειώνουμε, ότι το ΥΠ.Π.Ε.Θ. με ανακοίνωση στις 2/7/2016¹⁷, ανακοίνωσε, ότι από το σχολικό έτος 2016-2017 θα λειτουργούσαν σε σύνολο 538 νέων ΤΕ, 126 ΤΕ στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Βλέπουμε λοιπόν, ότι η μετάβαση από το δημοτικό στο γυμνάσιο, για αρκετούς μαθητές που χρήζουν ΕΑΕ είναι προβληματική, μιας και το ποσοστό των ΤΕ δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι το 23,4%, ενώ στην πρωτοβάθμια είναι το 76,6% του συνόλου.

6. Δεν υπάρχουν οι αναγκαίες ΣΜΕΑΕ στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Η πιο πρόσφατη καταγραφή του πλήθους των ΣΜΕΑΕ της χώρας από το ΥΠ.Π.Ε.Θ., δημοσιεύθηκε στις 22/12/2015¹⁸. Το σύνολο των ΣΜΕΑΕ πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πανελλαδικώς είναι 481. Από αυτές, μόνο οι 128 είναι ΣΜΕΑΕ δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Ποσοστό ΣΜΕΑΕ δευτεροβάθμιας 26,6% επί του συνόλου).

Είναι λοιπόν φανερό η ανεπάρκεια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να καλύψει τις ανάγκες των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Έτσι, παρατηρείται το φαινόμενο του υπερσυγκεντρωτισμού μαθητικού πληθυσμού ανά γεωγραφική περιοχή, κυρίως στην Αττική, με αποτέλεσμα να δέχεται πλήγμα η παρεχόμενη εκπαίδευση και να υποβαθμίζεται το σύνολο του σημαντικού έργου, που υπό αντίξοες συνθήκες, προσφέρουν οι εκπαιδευτικοί.

7. Ο κομβικός ρόλος των γονέων των μαθητών με ΕΕΑ

Στη νομοθεσία προβλέπεται ότι **ο γονέας έχει προτεραιότητα στο να αποφασίζει ποια μορφή εκπαίδευσης θα δέχεται το παιδί του**. Το γεγονός αυτό, δημιουργεί δυσλειτουργίες στα σχολεία

¹⁵ Για περισσότερα δείτε εδώ: <http://www.alfavita.gr/arhron/dake-de-i-eidiki-agoqi-se-amfsvitisi> και εδώ: <http://www.alfavita.gr/arhron/sakea-katarqisi-tmimaton-entaxis-yrovathmisi-eae>

¹⁶ Υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας & Θρησκευμάτων, Τμήμα Κοινοβουλευτικού ελέγχου 2015, 129940/ Φ1 ΕΞ, 17-8-2015

¹⁷ <https://www.minedu.gov.gr/eidiki-agwgi-2/sxoleia-eidiki-ekpaideusi-5/22579-02-07-16-anakoinonetai-i-idrysi-ekatontadon-neon-domon-eidikis-agogis-kai-ekpaidefsis-3>

¹⁸ <https://www.minedu.gov.gr/eidiki-agwgi-2/sxoleia-eidiki-ekpaideusi-5/16872-22-12-15>

τόσο της ειδικής όσο και της γενικής εκπαίδευσης, γιατί, αν και το ΚΕΔΔΥ γνωμοδοτεί για το είδος της μαθησιακής δυσκολίας και τον τύπο σχολείου που είναι κατάλληλο να φοιτήσει ο μαθητής, εντούτοις σε πολλές περιπτώσεις ο γονέας αρνείται τη φύση του προβλήματος και επιμένει σε συγκεκριμένη επιλογή σχολείου, το οποίο είναι συνήθως το γενικό σχολείο με την απαίτηση της παράλληλης στήριξης. Αυτή η συγκεκριμένη αντίληψη διατηρείται και στο παρόν σχέδιο νόμου για τις δομές της εκπαίδευσης.

8. Η έλλειψη σταθερού νομοθετικού πλαισίου και νομοθετικές ασάφειες

Πολλές δυσκολίες προκύπτουν από τις ελλείψεις που παρουσιάζει η νομοθεσία για την ειδική αγωγή και από το γεγονός ότι αλλάζει διαρκώς. Η μελέτη των νόμων της ΕΑΕ είναι τόσο διδαλώδης και δύσκολη, που σχεδόν καθίσταται άθλος η διερεύνησή τους. Η ανάγνωση και πολύ περισσότερο η κατανόηση του περιεχομένου τους, τόσο από τους Διευθυντές Σχολικών Μονάδων όσο και από τους εκπαιδευτικούς, αποτελεί μακρά και επίπονη εργασία. Αυτό συμβαίνει λόγω του πλήθους τους, της πολυπλοκότητάς τους, και το κυριότερο, λόγω των πολλαπλών παραπομπών τους και της αποσπασματικότητάς τους. **Για παράδειγμα, στο νόμο 4264/15-05-2014. (Νόμος για τις λαϊκές αγορές!) τα ΑΡΘΡΑ 45 και 46 αναφέρονται στην εκπαίδευση!**

Ειδικότερα, ο νόμος 4264/15-05-2014, άρθρο 45, παράγραφος 10, αναφέρει ότι: *“Στο τέλος της περίπτωσης β΄, της παραγράφου 2 του άρθρου 42 του ν. 4186/2013 (Α΄193) προστίθεται φράση ως εξής: «και καθορίζονται τα ωρολόγια προγράμματα του Εσπερινού Γυμνασίου.»”*

Στην παράγραφο 8 του άρθρου 45 του 4264/14, αναφέρεται αυτολεξεί: *“Στην παρ. 2 του άρθρου 42 του ν. 4186/2013 (Α΄193) μετά τη φράση: «Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων» προστίθεται η φράση «ύστερα από εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής»”.*

Τα παραπάνω είναι ένα ελάχιστο δείγμα της ατελείωτης Βαβυλωνίας των νόμων. Τέτοιου είδους παραπομπές αφθονούν στα ΦΕΚ. Πρέπει κάποιος που θα διαβάσει το νόμο, για να μπορέσει να τον ερμηνεύσει και να τον εφαρμόσει σωστά, να ανατρέξει σε άλλους προγενέστερους νόμους (συχνά πρόκειται για νόμους πολύ παλαιότερων ετών) και να ερμηνεύσει τι σημαίνουν οι διάφορες καταργήσεις ή προσθήκες λέξεων.

Ίσως κάποιος θα μπορούσε να πει, ότι οι νομικές υπηρεσίες των ΔΔΕ θα μπορούσαν να δώσουν απαντήσεις και διευκρινήσεις επί των νόμων. Αυτό όμως δεν είναι πάντοτε δυνατό, γιατί έχουν να εξυπηρετήσουν μεγάλο πλήθος σχολικών μονάδων και έτσι, **οι σχολικές μονάδες δεν έχουν την απάντηση όταν τη θέλουν. Προσθέτουμε εδώ, τη σχεδόν παντελή έλλειψη ερμηνευτικών εγκυκλίων!**

Είναι κατανοητό, ότι αυτή η κατάσταση που περιγράφεται, δυσκολεύει το έργο διευθυντών και προσωπικού των σχολείων. Κρίνεται λοιπόν **αναγκαία η νομοθέτηση ενός πλήρους νόμου Ειδικής Αγωγής, κατανοητού, εύχρηστου, που να περιέχει τα πάντα σχετικά με την Ειδική Αγωγή και να καταργεί όλους τους προηγούμενους νόμους.** Επίσης, είναι ευρέως γνωστό, ότι όλες οι επιμορφώσεις μονίμων και αναπληρωτών καθηγητών από Σχολικούς Συμβούλους γίνονται στο επιστημονικό και παιδαγωγικό μέρος της εκπαίδευσης και όχι στις νομικές γνώσεις, στις υποχρεώσεις και τα εν γένει καθήκοντα που θα πρέπει να έχουν οι εκπαιδευτικοί. Αυτό καθ’ αυτό το γεγονός, αποτελεί μία πολύ μεγάλη παγίδα για τούς εκπαιδευτικούς στην διάρκεια της καριέρας τους. Είναι πολύ σημαντικό για έναν επαγγελματία να γνωρίζει την νομοθεσία σχετικά με το χώρο εργασίας του με σκοπό να αποφεύγονται λάθη, αλλά και να αποδίδει καλύτερα τις υπηρεσίες του στο Δημόσιο.

9. Η διαμονή των μαθητών ΕΑΕ εκτός οικογενειακού πλαισίου

Συχνά, κρίνεται αναγκαία η διαβίωση, μαθητών με αναπηρία ή και ΕΕΑ, σε Ξενώνες, Οικοτροφεία και Ιδρύματα. Αυτό συμβαίνει γιατί η οικογένεια δεν είναι σε θέση να τους φροντίσει ή γιατί έχουν απορριφθεί και εγκαταλειφθεί από τους γονείς τους. Το γεγονός αυτό δημιουργεί πρόσθετο πρόβλημα στις ΣΜΕΑΕ λόγω των συναισθηματικών δυσκολιών που επιβαρύνουν τους μαθητές.

10. Η κτηριακή και υλικοτεχνική υποδομή

Σε πολλές περιπτώσεις, οι ΣΜΕΑΕ λειτουργούν σε ακατάλληλα κτήρια, συστεγάζονται με άλλες σχολικές μονάδες πχ με ΓΕΛ ή με ΕΠΑΛ και στερούνται του ενδεδειγμένου υλικοτεχνικού εξοπλισμού και εποπτικών μέσων.

Τονίζεται δε, ότι η καταλληλότητα του χώρου και η προσβασιμότητα (*ανελκυστήρες, ράμπες, ειδικά πεζοδρόμια στις εισόδους των σχολείων*), είναι υψίστης λειτουργικής σημασίας για τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αλλά δεν είναι αυτονόητα.

11 Ψυχιατρικά περιστατικά – Ψυχιατρική παρακολούθηση – Παραβατικότητα – Χρήση ουσιών – Οικογενειακό πλαίσιο – Παραμέληση ανηλίκων – Προβληματικές αξιολογήσεις (ασάφειες κλπ).

Οι συνθήκες εργασίας του εκπαιδευτικού της ΕΑΕ είναι παρόμοιες με αυτές που αντιμετωπίζει κι ο εκπαιδευτικός της Γενικής Παιδείας. **Υπάρχει όμως μεγαλύτερη δυσχέρεια στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν, λόγω της φοίτησης στις ΣΜΕΑΕ της δευτεροβάθμιας, μαθητών που λόγω και της εφηβείας αναπτύσσουν ψυχιατρικές διαταραχές.**

Μια σημαντική παράμετρος της λειτουργίας των ΣΜΕΑΕ είναι η μεθοδική και πολύπλευρη αντιμετώπιση των σύνθετων και ποικίλων συναισθηματικών και ψυχικών διαταραχών των μαθητών, μέσω της ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού και των ειδικευμένων εκπαιδευτικών. Η διαδικασία αυτή απαιτεί την άμεση και έγκαιρη συνεργασία της σχολικής μονάδας με υποστηρικτικές δομές ψυχικής υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, οι οποίες θα διερευνήσουν την αιτία των δυσκολιών αυτών, πέρα από τα συμπτώματα, θα πραγματοποιήσουν έγκαιρη διάγνωση, θεραπεία και αποκατάσταση των προβλημάτων, θα ενημερώσουν τους γονείς μέσω συμβουλευτικής, ατομικής και ομαδικής ψυχοθεραπείας και θα επιδιώξουν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα για τους εφήβους και τις οικογένειές τους.

Οι διεπιστημονικές ομάδες που αποτελούνται συνήθως από παιδοψυχιάτρους, ψυχολόγους, ψυχοθεραπευτές, λογοπεδικούς, ειδικούς παιδαγωγούς, κοινωνικούς λειτουργούς, εργοθεραπευτές, συνθέτουν τις εξειδικευμένες γνώσεις τους, ώστε να αναλύσουν λεπτομερώς την κάθε περίπτωση και να προωθήσουν συνεργασίες σε ενδεδειγμένες περιπτώσεις.

Δυστυχώς, οι κάθε είδους διεπιστημονικές συνεννοήσεις και συνεργασίες μεταξύ των θεσμών και φορέων (*εκπαιδευτικών κάθε βαθμίδας, υπουργείων Παιδείας και Υγείας, υπηρεσιών τοπικής αυτοδιοίκησης, ΚΕΔΔΥ*) δεν είναι πάντα εφικτές, δεδομένου του φόρτου εργασίας όλων των εμπλεκόμενων δομών, του τεράστιου χρόνου αναμονής για την αξιολόγηση που απαιτείται, της ανεπάρκειας χρηματοδότησης, της απροθυμίας των γονέων να αποδεχθούν και άλλες πτυχές του προβλήματος των παιδιών τους, της υποστελέχωσης των δομών σε αρκετές περιπτώσεις, των διαφορών που παρουσιάζουν οι συμπεριφορές των μαθητών όταν αλληλεπιδρούν σε επίπεδο δυαδικό (ασθενής - ιατρός) ή ομαδικό (ασθενής - συμμαθητές), που **συχνά αποπροσανατολίζουν τη διάγνωση και καθυστερούν τα αποτελέσματα της σωστής παρέμβασης.**

Η ψυχική υγεία των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες αποτελεί ένα πολύ σημαντικό θέμα, καθώς οι αποκλίσεις της δημιουργούν σύνθετα προβλήματα στο χώρο του σχολείου και επιφέρουν σοβαρές επιπτώσεις. Η ελλειμματική λειτουργικότητα του ατόμου, η ψυχολογική και οικονομική επιβάρυνση της οικογένειας και κατ' επέκταση της κοινωνίας, είναι μερικές από αυτές.

Η οικογένεια είναι το κεντρικό και το πιο θεμελιώδες στοιχείο στη ζωή ενός εφήβου. Οι δυσλειτουργικές οικογένειες, η ελλιπής γονική παρακολούθηση και η αποστασιοποίηση του γονέα από το πρόβλημα του παιδιού του¹⁹, δημιουργούν πολλές δυσχέρειες στην ομαλή λειτουργία των δομών ΕΑΕ. Δεν πρέπει να ξεχνάμε, ότι η γονική παρακολούθηση έχει θεωρηθεί ως μια μορφή γονικού ελέγχου, ρύθμισης, εποπτείας και διαχείρισης της συμπεριφοράς.²⁰

Η λήψη φαρμακευτικής αγωγής μπορεί να μειώσει κατά κύριο λόγο την παρορμητικότητα που μπορεί να εμφανίζει ένας μαθητής με διαταραχές καθώς και η πολυσυστημική θεραπεία.

¹⁹ Συνήθως, οι γονείς δεν αποδέχονται αρχικά, να αποδεχτούν το πρόβλημα που αντιμετωπίζει το παιδί τους και **αρνούνται σθεναρά οποιαδήποτε φαρμακευτική αγωγή.**

²⁰ Pettit GS, Laird RD, Bates JE, Dodge KA, Criss MM. Antecedents and behavior-problem outcomes of parental monitoring and psychological control in early adolescence. *Child Development*. 2001;72:583–598

Ο μαθητής, χωρίς να λαμβάνει κάποια αγωγή δεν μπορεί να εκπαιδευτεί. Έτσι, το εκπαιδευτικό προσωπικό περιορίζεται μόνο στη φύλαξή του.

Τα προβλήματα ψυχιατρικής φύσεως δεν είναι δυνατόν εκ των πραγμάτων να αντιμετωπιστούν στο σχολείο. Αν προσθέσουμε, ότι συνήθως οι γονείς δεν είναι πρόθυμοι να αποδεχθούν τα προβλήματα αυτά, ώστε να γίνουν οι αναγκαίες παρεμβάσεις από τους ειδικούς επιστήμονες, τότε καταλαβαίνουμε καλύτερα, γιατί στις ΣΜΕΑΕ διακυβεύεται η ασφάλεια τόσο των υπολοίπων μαθητών/τριών όσο και των εκπαιδευτικών. Είναι συνηθισμένο φαινόμενο, εκπαιδευτικοί στην προσπάθειά τους να προστατεύσουν κάποιον μαθητή ή μαθήτρια που βρίσκεται σε κρίση επιθετικότητας εναντίον συμμαθητών του ή έχει τάσεις αυτοτραυματισμού, να βρίσκονται οι ίδιοι στο νοσοκομείο.

Πρέπει επειγόντως, ο νομοθέτης να μεριμνήσει για τη δημιουργία κατάλληλου και σαφούς θεσμικού πλαισίου, από το οποίο θα εξασφαλίζεται η παροχή της κατάλληλης αγωγής σε μαθητές/τριες με ψυχιατρικές διαταραχές, όταν οι γονείς τους αδιαφορούν γι' αυτή.

12. Η δευτεροβάθμια επαγγελματική ΕΑΕ - Το θεσμικό πλαίσιο των σχολείων αυτών και οι επαγγελματικές προοπτικές που προσφέρουν

Τα ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ.Λ.²¹ δημιουργήθηκαν πρόσφατα και είναι η μετεξέλιξη των ΤΕΕ Ειδικής Αγωγής Α' και Β' βαθμίδας. Αυτά τα σχολεία, λειτουργούν με 4 τάξεις στο Γυμνάσιο και 4 τάξεις στο Λύκειο. Μετά το Γυμνάσιο, οι απόφοιτοι λαμβάνουν το απολυτήριο Γυμνασίου (*ισότιμο με αυτό της τυπικής εκπαίδευσης*), ενώ μετά την αποφοίτηση από την 4η τάξη του Λυκείου, λαμβάνουν απολυτήριο και πτυχίο με επαγγελματικά δικαιώματα επιπέδου 4. Μετά την επιτυχή φοίτηση στην μαθητεία (*προαιρετική*), λαμβάνουν πτυχίο επιπέδου 5. Στις 4 τάξεις του Γυμνασίου εφαρμόζονται τα ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα των Γυμνασίων γενικής εκπαίδευσης, ενώ στις 4 τάξεις του Λυκείου εφαρμόζονται τα ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα του Εσπερινού Επαγγελματικού Λυκείου. Για τη φοίτηση των αποφοίτων των ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ.Λ. είτε στο ειδικό ΕΠΑΛ είτε στο μη ειδικό ΕΠΑΛ, απαιτείται σχετική γνωμάτευση του οικείου ΚΕΔΔΥ.

Τα Ε.Ε.Ε.ΕΚ.²², με βάση την κείμενη νομοθεσία (*ν.4415/2016, άρθρο 48*), είναι εξατάξεις σχολικές μονάδες διαβαθμισμένες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και αποτελούν ξεχωριστό τύπο σχολείων στα οποία ολοκληρώνεται η υποχρεωτική εκπαίδευση σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις. Η 6η τάξη είναι πρακτικής άσκησης.

Οι απόφοιτοι λαμβάνουν απολυτήριο ολοκλήρωσης υποχρεωτικής εκπαίδευσης ενώ μπορούν να προσληφθούν στο δημόσιο ως Υ.Ε. σύμφωνα με το Π.Δ. 347/2003. Οι απόφοιτοι έχουν το δικαίωμα εγγραφής τους στα ΙΕΚ αποφοίτων Υ.Ε. και μόνον.

Σύμφωνα με την μέχρι σήμερα εμπειρία της λειτουργίας τους, **τα ΕΕΕΕΚ χρειάζονται διορθωτική αναδιάρθρωση**, ώστε να βελτιωθούν οι εργασιακές συνθήκες προς όφελος τόσο των εργαζομένων σε αυτά όσο και των τελικών αποδεκτών, δηλαδή των φοιτούντων αλλά και των γονέων τους.

Η συντριπτική πλειονότητα των αποφοίτων από τα **Ειδικά Δημοτικά Σχολεία (ΕΔΣ)** αποτελούν το μαθητικό δυναμικό των Ε.Ε.Ε.ΕΚ. Σπανίως συμβαίνει, μαθητές/τριες που φοίτησαν σε **μη Ειδικό Δημοτικό Σχολείο** ή φοίτησαν με παράλληλη στήριξη ή σε τμήμα ένταξης στο Δημοτικό σχολείο, να φοιτούν σε ΕΕΕΕΚ. Επίσης, σπάνιο είναι μαθητές/τριες που φοίτησαν σε Ειδικό Δημοτικό Σχολείο, να φοιτήσουν σε άλλο σχολικό πλαίσιο εκτός από τα Ε.Ε.Ε.ΕΚ.

Από τη μέχρι σήμερα εμπειρία, ένα μικρό ποσοστό²³ των φοιτούντων στα Ε.Ε.Ε.ΕΚ., που δεν ξεπερνά το 15% (*εξαιρέση αποτελούν τα εξειδικευμένα Ε.Ε.Ε.ΕΚ. για τυφλούς και για κωφούς, όπου το ποσοστό είναι μεγαλύτερο*), δεν μπορεί να ακολουθήσει κανένα ακαδημαϊκό – μαθησιακό πρόγραμμα λόγω των ιδιαίτερα σοβαρών ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών και αναπηριών. Το γεγονός αυτό έχει επίπτωση στους ίδιους τους φοιτούντες, στους υπόλοιπους μαθητές του σχολείου, καθώς και τους εκπαιδευτικούς. Έτσι, πρέπει να ληφθεί μέριμνα, ώστε το μικρό πλην

²¹ Ενιαία Ειδικά Επαγγελματικά Γυμνάσια-Λύκεια.

²² Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Ιδρυτικός νόμος, 2817/2000.

²³ Ακριβή στοιχεία δεν υπάρχουν, καθώς το τελευταίο εγχείρημα **δημιουργίας μητρώου** ΑμΕΑ με ΕΣΠΑ, προσέκρουσε στην αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων, διότι είχε προβλέψει προσωπικά δεδομένα (ονόματα, διευθύνσεις κλπ), πράγμα ακατανόητο, αφού **το ζητούμενο ήταν τα ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα** ανά περιοχή ή/και σχολεία.

όμως όχι αμελητέο αυτό ποσοστό, να δέχεται εκείνη τη μορφή εκπαίδευσης την οποία χρειάζεται. Ακολουθώντας τη νόρμα της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην οποία άλλωστε ανήκουν τα Ε.Ε.Ε.Κ., είναι αναγκαία η δημιουργία δύο ισότιμων ομάδων προσανατολισμού (κατευθύνσεων) όσον αφορά το απολυτήριο ολοκλήρωσης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Η μία θα καλύπτει τους φοιτούντες εκείνους οι οποίοι μπορούν να ακολουθήσουν την επαγγελματική εκπαίδευση, ενώ η άλλη θα καλύπτει τις αυξημένες ανάγκες των φοιτούντων σε υποστηρικτικά προγράμματα (λογοθεραπεία, φυσιοθεραπεία, εργοθεραπεία κλπ) με τη συνδρομή των κατάλληλων ειδικοτήτων των εκπαιδευτικών (π.χ. φυσιοθεραπεία από φυσικοθεραπευτή μαζί με καθηγητή φυσικής αγωγής, εργοθεραπεία μαζί με καθηγητή καλλιτεχνικών κλπ).

13. Οι μισθοί και το επίδομα Ειδικών Συνθηκών στην ΕΑΕ

«Οι μισθοί των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα είναι χαμηλότεροι σε πραγματικούς όρους από ό,τι σε πολλές άλλες χώρες του ΟΟΣΑ σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες (ΟΟΣΑ 2015). Λόγω της οικονομικής κατάστασης και των περικοπών στον δημόσιο τομέα, οι μισθοί έχουν μειωθεί στο 76% του επιπέδου τους κατά το 2008».²⁴

Εκτός απ' το μισθό, οι εκπαιδευτικοί ελάμβαναν και κάποια επιδόματα, ως αποτέλεσμα των αγώνων του εκπαιδευτικού κινήματος, μέσω των οποίων αναγνωριζόταν από την ελληνική πολιτεία η ιδιαιτερότητα του έργου που επιτελούν.

Η ελληνική πολιτεία, πριν από 33 χρόνια με το νόμο 1566/85, αναγνώρισε το δύσκολο και πολυσύνθετο έργο που επιτελούν οι εργαζόμενοι στις δομές της Ειδικής Αγωγής του Υπουργείου Παιδείας, θεσπίζοντας το **Επίδομα Ειδικών Συνθηκών**. Σ' αυτό το επίδομα αναφέρονται και οι νόμοι: Ν. 2817/2000, άρθρο 4, Ν. 3205/2003, άρθρο 8, παράγραφος 12β, άρθρο 13 και 3699/08 άρθρο 27, όπως και οι Υπουργικές Αποφάσεις με αριθμό 27922/Γ6/03-04-07, 28911/Γ6/03-04-07 και 28915/Γ6/03-04-2007.

Με την επέλαση των μνημονιακών πολιτικών και το νόμο που φέρει τον τίτλο: «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο - βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012-2015», γνωστότερο ως νόμο 4024/11 (ΦΕΚ 226 τεύχος Α'), εκτός από τα επιδόματα θέσης και παιδιών, **όλα τα άλλα επιδόματα καταργήθηκαν, από 1^η Νοεμβρίου του 2011.**

Το 2014 όμως, φάνηκε πως το θέμα των επιδομάτων θα επανατίθετο. Στο ΦΕΚ 32/Α'/11-2-2014, στο οποίο δημοσιεύθηκε ο νόμος 4235/14 (σελίδα 639), στο άρθρο 67, με τίτλο «**Επίδομα επικίνδυνης και ανθυγιεινής εργασίας**», διατυπώνεται ότι: «**Για τους φορείς που υπάγονται στις διατάξεις του Κεφαλαίου Δεύτερου του ν. 4024/2011 (Α' 226), η κοινή απόφαση των Υπουργών Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομικών και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 15 του ίδιου νόμου, εκδίδεται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία έξι μηνών από την έναρξη ισχύος της παρούσας διάταξης**».

Ο παραπάνω νόμος, συνοδεύτηκε και από την **εξαιρετικώς επείγουσα** εγκύκλιο: οικ 2/17087/0022 του Υπ. Οικονομικών²⁵.

Η παραπάνω διατύπωση του νόμου, καλούσε ουσιαστικά τον τότε υπουργό Παιδείας, κ. Αρβανιτόπουλο, να προβεί σε ΚΥΑ με τους συναρμόδιους υπουργούς, εντός έξι μηνών, ώστε να δοθεί ξανά το επίδομα στους εργαζόμενους²⁶ στην ΕΑΕ. Κάτι τέτοιο, δεν έπραξε ποτέ ο υπουργός Παιδείας!

Αυτή η «χαμένη ευκαιρία», πείθει περισσότερο από ποτέ, ότι η **ΟΛΜΕ θα πρέπει να αγωνιστεί για την επαναφορά του συνόλου των επιδομάτων που ίσχυαν πριν τη μνημονιακή λαίλαπα με τελικό στόχο την ενσωμάτωσή τους στο βασικό μισθό**. Δεν πρέπει να μας διαφεύγει, ότι η μισθολογική κατάσταση των εκπαιδευτικών, ήταν διαχρονικά χειρότερη σε σχέση με τους άλλους δημοσίους υπαλλήλους.

²⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (2016), σελ. 6, https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2016-el_el.pdf

²⁵ <http://www.karagilanis.gr/epikairoτητα/egkyklios-oik-2-17087-0022-yp-oikonomikon.html>

²⁶ <http://seepea-stella.blogspot.gr/2014/03/blog-post.html>

Γ. ΜΕΡΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Για να βελτιωθεί η ΕΑΕ, πρέπει να δοθεί έμφαση στον τομέα της κάλυψης των ψυχοκοινωνικών αναγκών των μαθητών. Το σημαντικότερο όφελος για τους μαθητές έχει να κάνει με την κοινωνικοποίηση τους.

Η ένταξη και η ενσωμάτωση, δεν σημαίνουν την προσαρμογή των ατόμων με ειδικές ανάγκες σε ένα πρόγραμμα λόγω μιας πολιτικής απόφασης, αλλά την προσαρμογή ενός κατάλληλου προγράμματος στις ειδικές ανάγκες που έχει κάθε παιδί²⁷. **Η κοινωνική ενσωμάτωση είναι ο τελικός στόχος κάθε υποστηρικτικής παρέμβασης** προς τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται με την ένταξη των ατόμων αυτών στην παραγωγική διαδικασία²⁸.

Είναι πολύ σημαντική **η αλληλεπίδραση και η σχέση εμπιστοσύνης που αναπτύσσεται μεταξύ των εκπαιδευτικών και των γονέων**. Μέσα από αυτή τη σχέση, οι γονείς λαμβάνουν σημαντική βοήθεια όσον αφορά στην αποδοχή εκ μέρους τους, της διαφορετικότητας των παιδιών τους και βιώνουν ικανοποίηση ότι τελικά τα παιδιά τους τα καταφέρνουν στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Δ. ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ – ΑΙΤΗΜΑΤΑ

Μικρός απολογισμός για τις εργασίες της υποομάδας και αναπάντητοι προβληματισμοί

Κατεβλήθη σημαντική προσπάθεια από τα μέλη της ομάδας μας, να καταγραφούν οι δυσκολίες άσκησης του εκπαιδευτικού μας έργου στην ΕΑΕ, που πηγάζουν από τους όρους και τις συνθήκες που διέπουν την εργασία μας. Ίσως, να υπάρχουν και άλλα ζητήματα που θα μπορούσαν να αναδειχθούν. Ο περιορισμένος χρόνος (οι συναντήσεις της ομάδας εργασίας ξεκίνησαν το Μάρτιο 2018), οι διδακτικές και οικογενειακές υποχρεώσεις, μάς επέτρεψαν να δημιουργήσουμε **το παρόν κείμενο, που δεν διεκδικεί επαίνους για την πλήρη χαρτογράφηση των δυσκολιών που αντιμετωπίζει το διδακτικό προσωπικό στην ΕΑΕ**. Θέλουμε όμως να πιστεύουμε, ότι θα αναδειχθεί σε χρήσιμο εργαλείο για την Ο.Λ.Μ.Ε, αφού **ό,τι καταγράφεται δεν είναι εκτός πραγματικότητας**. Ευελπιστούμε σε βελτίωση της καταγραφής των προβλημάτων στο χώρο της δευτεροβάθμιας ΕΑΕ, ύστερα από τις παρατηρήσεις που θα διατυπωθούν στο 12^ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο της Ο.Λ.Μ.Ε. και ακόμα, στην **ύπαρξη «διαρκούς ομάδας εργασίας ΕΑΕ» στα πλαίσια του ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ.**, ώστε χωρίς τα στενά χρονικά πλαίσια προετοιμασίας ενός Εκπαιδευτικού συνεδρίου, να καταγράφονται με πληρότητα τα προβλήματα στο χώρο της ΕΑΕ.

Θέλουμε να κάνουμε γνωστό, ότι **δεν αισθανόμαστε, ούτε είμαστε συντεχνία** στο κλάδο των καθηγητών. Συμμετέχοντας όμως στις διαδικασίες του κλάδου μας, φιλοδοξούμε να τον καταστήσουμε «σοφότερο» για τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ΕΑΕ και οι υπηρετούντες αυτήν.

Στα πλαίσια των συναντήσεων της ομάδας μας, διατυπώθηκαν προβληματισμοί που δεν καταφέραμε –λόγω χρόνου- να επεξεργαστούμε και να καταλήξουμε σε συμπεράσματα.

Το δικαίωμα των εργαζομένων στην απεργία είναι ιερό, σεβαστό και αδιαπραγμάτευτο, όπως ιερή, σεβαστή και αδιαπραγμάτευτη είναι η σωματική ακεραιότητα των παιδιών. Όταν απεργεί, ας υποθέσουμε, το 50% του προσωπικού της ΣΜΕΑΕ, πώς εξασφαλίζεται η επαρκής επιτήρηση των παιδιών; Θα έπρεπε όταν γίνεται απεργία, να προβλέπεται προσωπικό ασφαλείας στις ΣΜΕΑΕ; Θα έπρεπε οι συνάδελφοι που θα απεργήσουν, να το γνωστοποιούν στη διεύθυνση της ΣΜΕΑΕ από την παραμονή, ώστε να τροποποιείται το πρόγραμμα αναλόγως, για την ημέρα της απεργίας; Τι πρέπει να κάνει ένας Διευθυντής -που πολλές φορές είναι και αυτός απεργός- την ημέρα της απεργίας, όταν έχει στη διάθεσή του λιγοστό προσωπικό, που δεν είναι αρκετό για να διασφαλίσει τη σωματική ακεραιότητα του συνόλου των μαθητών;

Αυτά τα ερωτήματα διατυπώθηκαν ως προβληματισμοί που προκύπτουν από την εμπειρία και περιγράφουν κάποιες ιδιαιτερότητες που διέπουν τη λειτουργία των ΣΜΕΑΕ. Με δεδομένο ότι οι ΣΜΕΑΕ είναι διαδημοτικές δομές, τα παιδιά μεταφέρονται με τουριστικά λεωφορεία, χωρίς να έχουν αυτονομία κινήσεων από και προς το σχολείο όπως οι άλλοι μαθητές. Τα παιδιά στις ΣΜΕΑΕ, για ευνόητους λόγους, δεν έχουν κενές ώρες όταν απουσιάζει εκπαιδευτικός και δεν μπορούν να

²⁷ Τσιναρέλης, Γ. (1993). «Η ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες», *Επειδή η διαφορά είναι δικαίωμα*, σ. 46-47, 18-29

²⁸ Χρηστάκης, Κ. (1985). «Ενσωμάτωση-η νέα τάση στην ειδική αγωγή», περιοδικό «Ανοιχτό σχολείο», 3, 19-22

αποχωρήσουν νωρίτερα, αφού οι συμβάσεις που υπογράφει η αιρετή Περιφέρεια με τα ταξιδιωτικά γραφεία, είναι ανελαστικές σε ότι αφορά της ώρα προσέλευσης και αποχώρησης.

Το νομοσχέδιο για τις νέες δομές

Την παρούσα χρονική περίοδο (τέλη Απριλίου 2018), κατατέθηκε στη νομοπαρασκευαστική επιτροπή του κοινοβουλίου, νομοσχέδιο με τίτλο: «Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις».

Φαίνεται, ότι η κατάργηση των Σχολικών Συμβούλων και η θέσπιση του θεσμού των Συντονιστών Εκπαιδευτικού Έργου, θα επιφέρει δυσλειτουργίες στη δημόσια εκπαίδευση. Οι Σχολικοί Σύμβουλοι λειτουργούσαν –παρά τις επιμέρους ενστάσεις για την επιτυχία του υποστηρικτικού τους ρόλου- σε επίπεδο Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Οι Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου θα λειτουργούν σε επίπεδο Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης. Αν συνοψολογίσουμε, ότι **οι Συντονιστές είναι λιγότεροι σε σχέση με τους Συμβούλους**, καταλαβαίνουμε ότι **θεσπίζεται ένας θεσμός δυσκίνητος που δεν θα επιτελεί το ρόλο που υπαγορεύει ο νόμος**, στις περισσότερες των περιπτώσεων, με **δυσμενείς επιπτώσεις και στις δομές της ΕΑΕ**.

Στις υποστηρικτικές δομές **ακολουθείται η λογική της περιστολής δαπανών και της συγχώνευσης ανόμοιων αντικειμένων**. Το μόνο που χρειαζόνταν οι προϋπάρχουσες δομές ήταν η καλύτερη στελέχωση, καθώς **οι περισσότερες λειτουργούσαν χάρις στην ευσυνειδησία των συναδέλφων**. Αντί για την αναγκαία στελέχωση αυτών των δομών, η πολιτική ηγεσία του υπουργείου παιδείας προτιμά την κατάργησή τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η δημιουργία των Κ.Ε.Σ.Υ. (Κέντρα Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης), τα οποία θα επιτελούν το ρόλο των ΚΕ.Δ.Δ.Υ., των Σ.Σ.Ν., των ΚΕ.ΣΥ.Π και των ΓΡΑ.Σ.Ε.Π. Είναι βέβαιο, ότι τα ΚΕΣΥ δεν θα μπορέσουν να υποκαταστήσουν τις προϋπάρχουσες υποστηρικτικές δομές, αφού και τα αντικείμενα που έχουν, πολλαπλασιάζονται και τα στελέχη που τοποθετούνται μειώνονται.

Πάντως, πολλά είναι και τα ερωτηματικά που γεννά το νομοσχέδιο, αφού μια σειρά από ζητήματα παραπέμπονται σε υπουργικές αποφάσεις και κοινές υπουργικές αποφάσεις.

Η συνέχιση των αγώνων μας για επαγγελματική αξιοπρέπεια και καλύτερη Παιδεία

Είναι γεγονός, ότι βασικό προαπαιτούμενο οποιασδήποτε σοβαρής μεταρρυθμιστικής προσπάθειας, είναι η σταθερή και υψηλού επιπέδου χρηματοδότηση. **Η επένδυση στην Παιδεία, αποδεικνύει την προτεραιότητα που δίνει η πολιτεία στη νέα γενιά. Η επένδυση όμως στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, καταδεικνύει το επίπεδο πολιτισμού και την ευαισθησία που διέπει μια πολιτεία.** Η Ο.Λ.Μ.Ε. διατυπώνει διαχρονικά το αίτημα **να αυξηθούν οι δαπάνες για την Παιδεία στο 5% του ΑΕΠ ή το 15% του προϋπολογισμού** και πρέπει να συνεχίσει να το διατυπώνει σε όλους τους τόνους.

Οι εκπαιδευτικοί προσβλέπουμε σε αυτοβελτίωση και διαρκή επιμόρφωση προκειμένου να είμαστε αποτελεσματικότεροι κατά την άσκηση των καθηκόντων μας, παρά τη μείωση των μισθών μας έως και 45% για τους νεοδιοριζόμενους εκπαιδευτικούς²⁹.

Πρέπει να συνεχίσουμε να διεκδικούμε την επίλυση των προβλημάτων που θα βελτιώσουν την ποιότητα της εργασίας μας, ώστε να έχει ουσιαστικό νόημα και η παρεχόμενη Παιδεία στη νέα γενιά της πατρίδας μας.

ΜΕ ΒΑΣΗ ΟΣΑ ΑΝΑΛΥΘΗΚΑΝ ΖΗΤΑΜΕ, ΑΓΩΝΙΖΟΜΑΣΤΕ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕ:

- ✓ Μόνιμους διορισμούς στα οργανικά κενά που κάθε χρόνο αυξάνονται. Στην ΕΑΕ, **ουδέποτε έχουν γίνει μόνιμοι διορισμοί**, παρά περιορισμένες μόνον, μεταθέσεις μονίμων.
- ✓ Να επανέλθει το διδακτικό μας ωράριο στα προ του 2013 επίπεδα.

²⁹Εισαγωγικός μισθός 640 ευρώ από 1.070 (μετά την εφαρμογή του ν. 4024/11) και καταληκτικός 1.400 ευρώ από 1.600 καθαρά. Μείωση των συντάξεων και του «εφάπαξ».

- ✓ Να επανέλθουν οι μισθοί μας στα επίπεδα που είχαν πριν τη μνημονιακή λαίλαπα και να αναπληρωθούν οι μισθολογικές απώλειες.
- ✓ Να επαναχορηγηθούν όλα τα επιδόματα, που λόγω των μνημονίων καταργήθηκαν, με τελικό στόχο την ενσωμάτωσή τους στον βασικό μισθό.
- ✓ Να επαναχορηγηθεί το επίδομα ειδικών συνθηκών που αφορά και τους εργαζομένους στη ΕΑΕ.
- ✓ Να επαναχορηγηθούν τα δώρα Χριστουγέννων, Πάσχα και διακοπών.
- ✓ Να αναγνωριστεί όλη η προϋπηρεσία των αναπληρωτών.
- ✓ Να αναγνωριστεί και μισθολογικά η εκπαιδευτική προϋπηρεσία στον ιδιωτικό τομέα.
- ✓ Να μην εμφανιστεί ξανά πρόβλημα στη στέγαση των αναπληρωτών σε τουριστικές περιοχές.
- ✓ Να ισχύσει, ενισχυμένη μοριοδότηση της πρώτης προτίμησης του αναπληρωτή, εφόσον αυτή συμπίπτει με την προηγούμενη υπηρεσία του, όπως ισχύει με τη μοριοδότηση της πρώτης προτίμησης, κατά τις μεταθέσεις των μονίμων.
- ✓ Οι επιμορφώσεις και τα σεμινάρια να γίνονται με ευθύνη του Υπουργείου. Ανάγκη για επιμόρφωση έχουν και οι εκπαιδευτικοί που δεν υπηρετούν σε ΣΜΕΑΕ, αφού αντιμετωπίζουν προβλήματα σε «κανονικές τάξεις» που φιλοξενούν μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.
- ✓ Να στελεχωθούν τα ΚΕΔΔΥ (με την υπερψήφιση του νομοσχεδίου θα καλούνται ΚΕΣΥ) με το απαιτούμενο προσωπικό, ώστε οι διαγνώσεις να εκδίδονται εγκαίρως.
- ✓ Να ψηφισθεί νόμος Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, κατανοητός, εύχρηστος και πλήρης, που θα καταργεί την υπάρχουσα πολυνομία και την ασάφεια των διατάξεων. Φυσικά, για να συμβεί αυτό, απαιτείται σοβαρός διάλογος του Υπουργείου με την ΟΛΜΕ και επιστημονικούς φορείς και όχι πενθήμερη ηλεκτρονική διαβούλευση!
- ✓ Οι ΣΜΕΑΕ να λειτουργούν σε κατάλληλα κτήρια και να μην συστεγάζονται με άλλες σχολικές μονάδες πχ με ΓΕΛ ή με ΕΠΑΛ.
- ✓ Να θεσπιστούν στα ΕΕΕΕΚ δύο κατευθύνσεις σπουδών.
- ✓ Αύξηση των δαπανών για την Παιδεία στο 5% του ΑΕΠ ή στο 15% του προϋπολογισμού.